

Nr 328.

Av herr **Hage**, om ändrad lydelse av §§ 14 och 15 riksdagsordningen.

Vid 1918 års riksdag väckte undertecknad, Hage, en motion, vari påyrkades åstadkommande av ett verkligt proportionellt valsystem bland annat till riksdagens andra kammare. Motionen resulterade i en utredning av frågan, som nu torde pågå. Man hade väntat sig, att något resultat av denna utredning hade framkommit vid denna riksdag. Även om detta resultat ej kommit att bestå i ett fullt genomarbetat förslag, givande full proportionell rättvisa åt de olika partierna, så hade man likväl trott, att det skulle framkomma ett förslag, som åtminstone gav den större rättvisa, som kan ernås genom att åstadkomma, att länen i allmänhet göras till valkretsar. För denna åtgärd uttalade sig också konstitutionsutskottet och riksdagen år 1918 såsom en utväg, som i första hand kunde tillgripas.

Det kan ej vara riktigt, att denna reform undanskjutes flera år framåt. Helst borde den komma till användning redan vid valen under denna höst. Emellertid torde det knappast föreligga några möjligheter ordna frågan på det sättet. Men vid de val, som antagligen gå av stapeln 1921, måste åtgärder vidtagas, för att den proportionella valmetoden skall komma bättre till sin rätt i enlighet med 1918 års riksdags uttalade mening. Det finnes nu flera partier inom landet, som med det nu gällande valsystemet se sin representation i riksdagen icke på långa vägar motsvara, vad respektive partier hava rätt att fordra i förhållande till antalet avgivna röster, men vilka partier skulle få sin representation åtminstone någorlunda motsvarande denna röststyrka, om länen som en första åtgärd gjordes till valkretsar.

En sådan reform — innebärande en ändring i vallagen § 18, vilken paragraf exempelvis kunde formuleras på följande sätt: »För valen till andra kammaren utgör Stockholms stad ävensom vart och ett

av rikets län en särskild valkrets, dock att Göteborgs stad och den återstående delen av Göteborgs och Bohus län var för sig skall bilda en valkrets» — bör alltså vidtagas senast vid 1921 års riksdag, innan riksdagen eventuellt upplöses. I så fall torde möjligen den nya indelningen kunna komma till användning vid nämnda val under år 1921.

Men för att detta skall kunna ske, fordras kanske också, att ett annat beslut fattas av innevarande års riksdag, nämligen att de bestämmelser ändras i riksdagsordningen, som möjligen kunna utgöra hinder för ovanstående ändring av vallagen. Denna ändring av riksdagsordningen bör då ske redan vid denna riksdag för att sedan grundlagsfästas vid 1921 års riksdag, innan denna riksdag eventuellt upplöses.

Den paragraf i riksdagsordningen, som kan anses olämpligt formulerad, om en sådan valkretsindelning som den ovannämnda kommer till stånd, är § 14. Det torde för övrigt ej vara nödvändigt, att sättet för valkretsindelningen på ett så detaljerat sätt som nu är fallet fastslås i grundlagen — riksdagsordningen. Av detta skäl och då paragrafens hela innebörd strider mot systemet med stora valkretsar, d. v. s. länsvalkretsar och *en* ouppdelad Stockholmsvalkrets, böra mom. 1 och 2 borttagas ur paragrafen och endast mom. 3 kvarstå, varefter riksdagen är oförhindrad att vid en kommande riksdag formulera bestämmelserna angående valkretsarne i vallagen på sätt, som riksdagen finner lämpligt — möjligen kan därvidlag även en annan indelning än den av mig här ovan nämnda ifrågasättas — varefter Kungl. Maj:t har att enligt riksdagsordningen § 15 mom. 4 fastställa det antal riksdagsmän, som skall utses för varje valkrets.

Sistnämnda paragraf och moment torde emellertid även behöva en omjustering, om den nya valkretsindelningen skall kunna komma till användning vid 1921 års val. I nämnda bestämmelse fastslås nämligen, att antalet representanter skall fastställas endast »*för varje fyraårsperiod*». Det måste tillkomma en bestämmelse, att detta fastställande av antalet representanter även skall ske vid ett dylikt tillfälle som det ovannämnda, då en omreglering av valkretsarna ägt rum.

Ovanstående yrkanden avse alltså bereda möjlighet för att val skall kunna ske efter ett system med *länskretsar* redan vid det val, som eventuellt kommer till stånd 1921. Yrkandet utgår alltså från den förutsättningen, att Kungl. Maj:t ej kommer att redan vid innevarande års riksdag framlägga förslag om utvidgning av valkretsarna och i samband därmed föreslå ändringar i riksdagsordningen av liknande innehåll, som här ovan framställts.

Med hänvisning härtill och under framställande av en anhållan

att konstitutionsutskottet måtte, om ej nedanstående förslag till lagtext kan godkännas, utarbeta lämplig sådan, hemställes alltså,

att riksdagen måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag till ändrad lydelse av §§ 14 och 15 i riksdagsordningen.

§ 14.

Rikets indelning i valkretsar innehålles i vallagen.

§ 15.

1) I varje valkrets väljes, efter folkmängden vid början av året näst före den fyraårsperiod, för vilken valen gälla, en riksdagsman för varje fullt tal, motsvarande en tvåhundredrettiondel av rikets folkmängd.

2) För valkrets, vars folkmängd ej uppgår till fullt tre tvåhundredrettiondelar av rikets folkmängd, väljas dock tre riksdagsmän.

3) Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning av stadgandena i 1 och 2 mom. bör utses, icke uppgår till tvåhundredrettio, skola, för ernående av detta antal, de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt 1 mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna, var för sig i ordning efter överskottens storlek vara berättigade att välja ytterligare en riksdagsman. Äro överskottstalen lika för två eller flera valkretsar, avgöres, där så är nödigt, företrädet genom lottning på sätt i 6 § 7 mom. är stadgat.

4) Det antal riksdagsmän, varje valkrets enligt ovan angivna grunder äger utse, fastställes av Konungen för varje fyraårsperiod ävensom under löpande fyraårsperiod vid sådant tillfälle, då omreglering av valkretsar ägt rum och nya val skola företagas.

Stockholm den 19 februari 1920.

Ernst Hage.